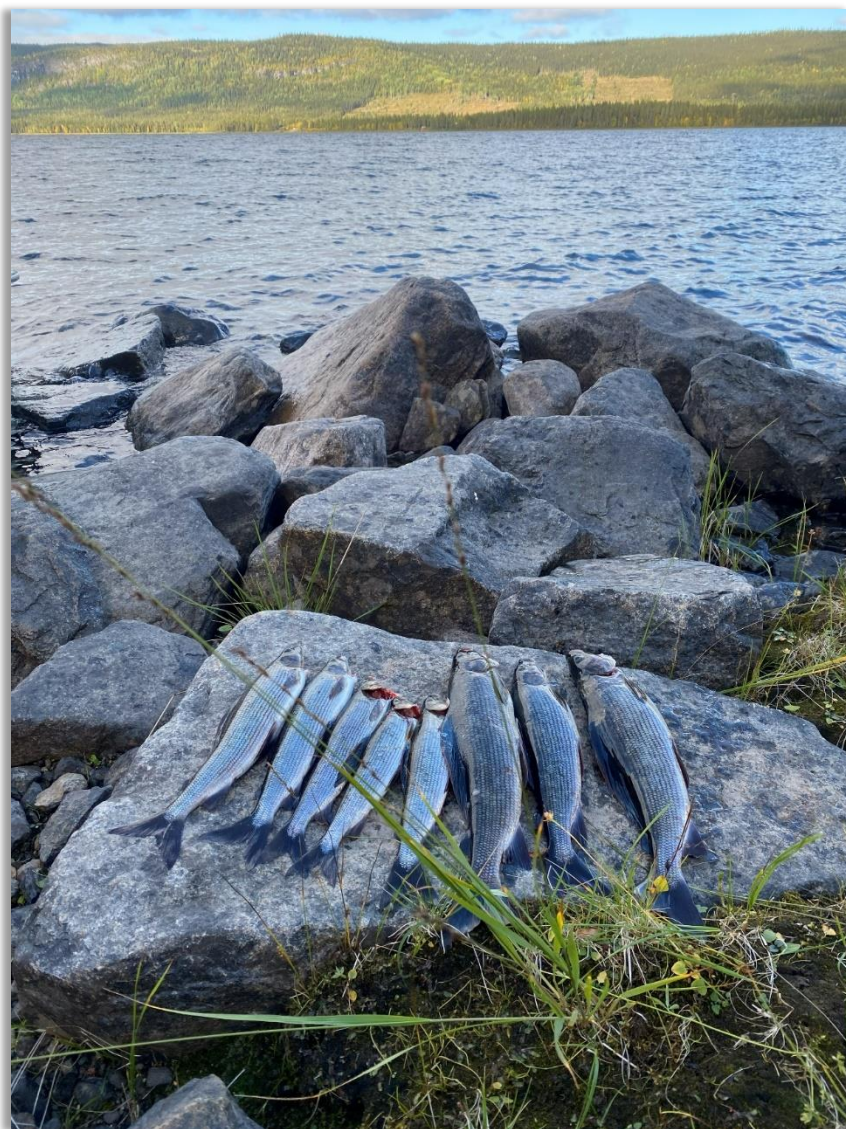

Utveckling av det norrländska yrkesfisket – En förstudie

En rapport producerad
av Tiraholms Fisk på
uppdrag av
Jordbruksverket 2025

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Förord

Sveriges yrkesmässiga insjöfiske är idag främst koncentrerat till de stora sjöarna i södra Sverige. Samtidigt finns omkring 60 procent av landets sjöar över ett hektar i Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. Idag importeras omkring 75 procent av all den sjömat som konsumeras i Sverige samtidigt som det finns en uttalad strategi bland annat genom livsmedelsstrategin och strategin för svenskt fiske och vattenbruk att den svenska produktionen av hållbara livsmedel ska öka.

För att, i enlighet med målsättningen i livsmedelsstrategin 2.0 samt handlingsplanen för utveckling av svenskt yrkesfiske, öka andelen svensk sjömat måste Sverige bli bättre på att ta tillvara på den insjöfisk som finns i Norrlands inland.

I handlingsplanen för utveckling av svenskt yrkesfiske finns ett omfattande åtgärdsprogram. Bland annat handlar det om att höja den allmänna kunskapsnivån om svenskt yrkesfiske och den blå värdekedjans betydelse för Sverige när det gäller ekonomi, sysselsättning, kulturhistoria och gastronomi genom att sprida tydlig och faktabaserad information. Jordbruksverket gick därför ut med en upphandling och uppdraget tilldelades Tiraholms Fisk AB.

Det övergripande syftet med denna förstudie är att kartlägga vilka möjligheter och hinder som finns för att utveckla det näringsmässiga insjöfisket i de tre norrländska länen Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. Vidare är syftet att bidra till en förbättrad kunskapsbild och ge förslag på åtgärder för att öka det yrkesmässiga insjöfisket i Norrlands insjöar.

Den huvudsakliga kunskaps- och informationsinhämtningen genomfördes under en två veckors studieresa i de tre länen där ett stort antal personer intervjuades.

Vi vill rikta ett stort tack till alla som intresserat och generöst deltagit och bidragit i givande och framåtriktade intervjuer och samtal.

Tiraholm i januari 2026

Uppdragsinformation

Den här rapporten är beställd av Jordbruksverket.

Uppdragsnamn: Förstudie yrkesfiske i Norrland 2025

Författare: Jörgen Johansson

Intervjuer genomfördes av Jörgen Johansson och Nils Ekwall (Tiraholms Fisk AB)

Datum 2025-12-18

Granskad av: Jens Ekwall, Malin Ekwall

Godkänd av Jordbruksverket

Kund

Jordbruksverket

Konsult

Tiraholms Fisk AB

Kontaktpersoner

Tiraholms Fisk AB: Jens Ekwall, Malin Ekwall

Projektledare: Jörgen Johansson (Jörgen Johansson Ledning & Strategi AB)

Jordbruksverket: Elin Gunve, Fredric Nilsson

**Medfinansieras av
Europeiska unionen**

Denna rapport är finansierad av Jordbruksverket genom medel från havs-, -fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	6
1 Inledning	7
2 Metod	8
3 Förutsättningar och potential	9
3.1 Fiskepotential	9
3.2 Intresse och attityd	10
3.3 Juridiska och förvaltningsmässiga förutsättningar och hinder	11
3.4 Fiskemetoder och utrustning	12
3.5 Förutsättningar för hantering och förädling av landad fisk	13
3.6 Marknadsintresse lokalt och regionalt	14
3.7 Logistik	15
3.8 Klimat och miljö	16
4 Utvecklingsområden	17
4.1 Kompetens	17
4.2 Utrustning	18
4.3 Hantering och förädling	19
4.4 Logistik och marknad	20
5 Goda exempel i Sverige och Norden	21
6 Slutsatser och lösningsidéer	22
7 Referenser	25
Bilaga 1 Intervjuer	26

Sammanfattning

Yrkesfisket i inlandets sjöar i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utgör en till stor del outnyttjad resurs med betydande potential för både livsmedelsförsörjning, beredskap och landsbygdsutveckling. Regionen rymmer omfattande sjösystem med god ekologisk status och stora bestånd där framför allt sik och abborre samt i viss mån gädda, har mycket stor potential. Särskilt de stora sjöarna och magasinerna över 500 hektar bedöms kunna bära ett betydligt högre fisketryck än idag utan risk för överutnyttjande.

Trots dessa goda förutsättningar bedrivs inlandets yrkesfiske i mycket liten omfattning. Intresset för både yrkes- och husbehovsfiske har minskat kraftigt under de senaste decennierna, samtidigt som sportfisket och besöksnäringens inflytande har ökat. Den minskade aktiviteten har lett till förlorad praktisk kunskap och minskad lokal beredskap att producera fisk som livsmedel.

Förvaltningen av fiskeresurserna skiljer sig tydligt mellan de tre länen. Västerbotten tillämpar vetenskapligt grundade principer för tilldelning av husbehovsfisketillstånd, medan Norrbotten gör enskilda bedömningar. Jämtlands relation till länets fiskevårdsområden har skapat en gynnsam miljö för utveckling av fisket i privatägda vatten. Skillnaderna i rättstillämpning och myndighetsstöd utgör ett visst hinder för en enhetlig utveckling.

Tekniskt bedrivs fisket i huvudsak med nät, medan alternativa redskap som ryssja och bottengarn nästan inte alls används. Detta innebär en stor outnyttjad potential, särskilt eftersom ryssjefiske är en selektiv, hållbar och effektiv metod. Kunskapen om dessa redskap är låg i de norrländska länen.

De fiskare som är aktiva visar att hantering, förädling och försäljning fungerar väl i praktiken, men för nya aktörer upplevs dessa delar som stora hinder. Okunskap, investeringsbehov och osäkerhet kring logistik och marknad begränsar nyetablering. Samutnyttjande av mottagnings- och förädlingsstationer, utbildning, mentorskap och riktade startstöd lyfts fram som nyckelåtgärder. Goda exempel såväl i grannländerna Finland och Norge som i Sverige bör tas till vara.

Marknaden för lokalt fångad fisk finns men är slumrande. Restauranger, butiker och offentliga kök skulle mycket väl kunna efterfråga insjöfisk om tillgängligheten fanns. De största hindren ligger i logistiken – långa avstånd, brist på gemensamma landningsplatser och oregelbunden tillgång. Lösningen bedöms ligga i gemensamma logistiknav, mobila kyl- och förädlingsenheter samt samordnad försäljning. Om förutsättningarna för insjöfisket utvecklas gynnas näringen sannolikt i alla led. En mer kontinuerlig och stabil tillgång till insjöfisk ökar marknadens intresse.

Miljömässigt är förutsättningarna goda. Kvicksilver förekommer, men halterna ligger under gällande gränsvärden. PFAS och Dioxin bedöms förekomma men i mycket låga nivåer. Klimatförändringen märks genom stigande vattentemperaturer och förändrade artsammansättningar men utgör ännu inget direkt hot. En ökad avkastning av abborre kan till och med bidra till bättre ekologisk balans.

Sammanfattningsvis visar rapporten att inlandets sjöar i de tre nordliga länen rymmer stor outnyttjad potential för ett hållbart yrkesfiske. För att denna potential ska realiseras krävs samordnad förvaltning, kompetensuppbyggnad, teknisk utveckling och gemensam infrastruktur. Med rätt insatser kan yrkesfisket i inlandet bidra till ökad självförsörjningsgrad, stärkt livsmedelsberedskap och hållbar regional utveckling.

Summary

Inland commercial fishing in the lakes of Jämtland, Västerbotten and Norrbotten counties constitutes a largely underutilised resource with significant potential for food supply, emergency preparedness and rural development. The region contains extensive lake systems with good ecological status and large fish stocks, where especially whitefish and perch, and to some extent pike, have very high potential. In particular, the large lakes and reservoirs over 500 hectares are considered capable of sustaining a significantly higher fishing pressure than today without risk of overexploitation.

Despite these favourable conditions, inland commercial fishing is currently carried out only to a very limited extent. Interest has declined sharply over recent decades, both in professional and household fishing, while recreational fishing and tourism have gained in influence. This reduced activity has led to a loss of practical knowledge and a weakened local capacity to produce fish as food.

The management of fish resources differs clearly between the three counties. Västerbotten applies scientifically based principles for allocating subsistence fishing permits, whereas Norrbotten makes case-by-case assessments. In Jämtland, the relationship between the County Administrative Board and the fisheries management areas (FVO) has created a favourable environment for developing fishing in privately owned waters. Differences in legal application and the level of support from authorities constitute a certain barrier to coherent development.

From a technical perspective, fishing is carried out mainly with gillnets, while alternative gear such as trap nets (ryssja) and stationary nets (bottengarn) are hardly used at all. This represents a major untapped potential, particularly as trap-net fishing is a selective, environmentally friendly and efficient method. Knowledge of these gears is limited.

Those fishers who are active show that handling, processing and marketing work well in practice, but for new actors these aspects are perceived as major obstacles. Lack of knowledge, investment needs and uncertainty regarding logistics and market conditions limit new establishment. Shared reception and processing facilities, training, mentorship and targeted start-up support are highlighted as key measures.

The market for locally caught fish exists but is dormant. Restaurants, shops and public kitchens could very well demand inland fish if availability were ensured. The main barriers lie in logistics – long distances, a lack of common landing sites and irregular supply. The solutions are considered to be joint logistics hubs, mobile chilling and processing units, and coordinated sales structures.

From an environmental perspective, conditions are favourable. Mercury is present, but levels remain below current limit values. Climate change is evident through rising water temperatures and changing species composition, but does not yet pose a direct threat. Increased harvesting of perch may even contribute to better ecological balance.

In summary, the report shows that the inland lakes of these three northern counties hold substantial untapped potential for sustainable commercial fishing. Realising this potential will require coordinated management, capacity building, technical development and shared infrastructure. With appropriate measures, inland commercial fishing can contribute to increased self-sufficiency, strengthened food security and sustainable regional development.

1. Inledning

Yrkesfiske i landets insjöar utgör en viktig men ofta underskattad resurs för livsmedelsförsörjning. Ur ett beredskapsperspektiv bör ett utökat yrkesfiske bidra till ökad självförsörjning av mat och därmed till rikets beredskap. Även för landsbygdsutveckling och förvaltning av akvatiska ekosystem kan ett utvecklat yrkesfiske skapa betydande värden. I norra Sverige, särskilt i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, finns ett omfattande nätverk av sjöar och vattendrag med goda ekologiska förutsättningar för ett hållbart nyttjande av fiskresursen. Trots detta är yrkesfisket i regionen idag begränsat, både i omfattning och i ekonomisk betydelse, och präglas av ett fåtal aktiva utövare.

De senaste åren har intresset för lokalproducerade livsmedel, cirkulär ekonomi och hållbar livsmedelsförsörjning ökat. Detta har bidragit till ett förnyat fokus på möjligheterna att utveckla småskaligt och hållbart yrkesfiske i inlandet. Ett välfungerande yrkesfiske kan bidra till regionala mervärden såsom företagande och sysselsättning samtidigt som det kan främja en hållbar nyttjandegrad av lokala naturresurser. Det finns mycket stora och värdefulla fiskbestånd som kan generera mat på bordet och därmed bidra till ökad självförsörjning.

Utvecklingen av yrkesfisket i dessa regioner påverkas dock av flera faktorer. Ekologiska, ekonomiska och administrativa förutsättningar samverkar och kan både möjliggöra och begränsa verksamheten. Frågor som rör fiskbeståndens status, tillgång till rättigheter, logistik, förädlingskapacitet, marknadsförutsättningar och myndighetsstrukturer är centrala för att förstå dagens situation och framtida potential.

Syftet med denna rapport är att belysa de förutsättningar, den potential och de utmaningar som präglar utvecklingen av yrkesfiske i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens insjöar. Rapporten syftar även till att identifiera utvecklingsområden och möjliga insatser för att stärka ett hållbart yrkesfiske i regionen. Arbetet utgör därmed ett kunskapsunderlag för såväl myndigheter och förvaltningar som för fiskerinäringens aktörer och andra intressenter inom landsbygds- och livsmedelssektorn.

Avgränsning och målgrupp

Rapporten behandlar yrkesfiske i insjöar och andra sötvattensmiljöer i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Kustfiske i Bottenviken och Bottenhavet omfattas inte, liksom inte heller fritidsfiske eller fisketurism, annat än i den mån dessa påverkar yrkesfiskets förutsättningar. Fokus ligger på den primära produktionen, fångst, hantering och förädling samt på de strukturella och förvaltningsmässiga faktorer som påverkar verksamhetens möjligheter att utvecklas.

Rapportens målgrupp är främst regionala och statliga myndigheter, kommuner, näringslivsaktörer, forskningsinstitutioner och organisationer som arbetar med landsbygdsutveckling, livsmedelsstrategier och hållbar förvaltning av naturresurser.

2. Metod

Arbetet med rapporten har genomförts under hösten 2025 och bygger huvudsakligen på kvalitativa intervjuer med nyckelpersoner inom yrkesfisket och dess förvaltning i de tre aktuella länen. Syftet med intervjuerna har varit att samla in kunskap, erfarenheter och perspektiv kring de förutsättningar och utmaningar som präglar yrkesfisket i regionens insjöar.

Intervjuerna har genomförts med fiskekonsulenter vid de tre länsstyrelserna, kommunala tjänstepersoner och politiker, representanter för fiskevårdsområdesföreningar, yrkesfiskare samt företrädare för samiska organisationer och samebyar med koppling till fiskeresurser. Urvalet av intervjuer har skett med avsikt att spegla olika geografiska, organisatoriska och kulturella perspektiv inom det aktuella området.

Intervjuerna har genomförts semistrukturerat, vilket innebär att ett antal huvudteman har behandlats på ett enhetligt sätt, samtidigt som utrymme funnits för öppna och fördjupande resonemang. Fokus har legat på frågor som rör fiskbestånd, förvaltning, hantering, förädling, marknadsförutsättningar, logistik, utrustning, kompetens, värderingar och attityder samt framtida utvecklingsmöjligheter. Samtalen har dokumenterats genom anteckningar. Uppfattningar och ståndpunkter har sammanställts tematiskt snarare än personbundet för att i möjligaste mån bevara anonymitet och fokusera på innehåll.

Utöver intervjumaterialet har ett urval av befintliga studier och rapporter från myndigheter och branschorganisationer använts som kompletterande underlag.

Sammantaget ger metodupplägget en övergripande bild av yrkesfiskets situation i de tre länen. Syftet har inte varit att ge en fullständig kvantitativ kartläggning, utan att identifiera mönster, möjligheter och hinder som kan ligga till grund för framtida utvecklingsinsatser.

Begränsningar

Metoden har vissa begränsningar som är viktiga att beakta vid tolkningen av resultaten. Antalet aktiva yrkesfiskare i inlandet är begränsat, vilket innebär att underlaget i viss mån speglar individuella erfarenheter. Tillgången till aktuell och jämförbar data om fångstvolym, ekonomiska resultat och resursstatus är knapphändig. Rapportens slutsatser bör därför ses som indikativa med syfte att belysa tendenser och utvecklingsmöjligheter snarare än att ge en fullständig kvantitativ bild av näringens omfattning.

3. Förutsättningar och potential

3.1 Fiskepotentialen (geografi, sjöar och volymer)

De tre nordliga länen Jämtland, Västerbotten och Norrbotten har sammantaget mycket goda naturliga förutsättningar för ett utvecklat yrkesfiske i inlandets sjöar. Regionen präglas av ett stort antal vattenområden, motsvarande 60 procent av landets sammantagna insjöresurs. Här råder hög produktivitet, relativt låg exploateringsgrad och generellt stabila fiskbestånd. De ekologiska och geografiska förutsättningarna är därmed gynnsamma för ett mer omfattande nyttjande av fiskresursen, både i form av direkt konsumtion och som råvara för förädling. Norrbottens relativt glesa infrastruktur kan dock utgöra en begränsning avseende logistik och marknad.

Geografisk inriktning

Den största potentialen bedöms finnas i de större sjöarna och vattenmagasinen, det vill säga vattenområden över cirka 500 hektar. Dessa vatten uppvisar ofta stabila ekosystem med goda bestånd av värdefulla arter samt tillgång till landningsplatser och infrastruktur som kan underlätta yrkesmässig verksamhet.

I Västerbotten och Norrbotten utgör de stora regleringsmagasinen en särskilt intressant resurs. Här är vattenytorna omfattande, och flera av magasinerna uppvisar en närmast obegränsad fiskepotential i relation till nuvarande nyttjandegrad. I dessa vatten förekommer stora bestånd av framför allt sik, abborre och gädda, arter som inte är särskilt eftertraktade lokalt men som proteinresurs utgör det stora beredskapsvärdet.

I Jämtlands län bedöms potentialen vara mer knuten till enskilda vatten i länets östra inland samt till Storsjön, som med sin storlek, tillgänglighet och artdiversitet skulle kunna utgöra ett naturligt nav för utvecklingen av yrkesfiske i länet. De mindre sjöarna i de västra delarna, med starka turistiska värden och begränsad tillgänglighet, bedöms i mindre grad vara aktuella för yrkesfiske.

Bestånd och produktionspotential

Fiskbestånden i de tre länen kännetecknas av god biologisk status i många av de större sjöarna. Abborre och sik är generellt de mest produktiva och ekonomiskt intressanta arterna, medan gädda utgör en betydande biomassa med potential att nyttjas i större utsträckning än idag, särskilt för förädling till olika processade produkter. Lokala variationer förekommer, men det övergripande intrycket från intervjuer och tillgängliga data är att fiskenyttjandet i stora delar av inlandet är långt under den hållbara biologiska avkastningsnivån.

Röding och öring är viktiga arter, inte minst för sin höga kvalitet och popularitet. Rödingen är också viktig för det lokala fiskets identitet och kan sannolikt bidra till att stärka ett idag svagt varumärke för Norrlands insjöfisk. Även harren är viktig men i första hand som en lokal resurs.

Den sammantagna bedömningen är att sjöarna i de tre länen rymmer en mycket stor och delvis outnyttjad potential. Ett utvecklat yrkesfiske, med fokus på de större sjöarna och magasinerna, skulle kunna bidra påtagligt till att öka Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel och därmed stärka den nationella beredskapen¹. De statliga vattnen i Västerbotten och Norrbotten utgör i detta sammanhang den mest omfattande resursen, medan Jämtlands styrka främst ligger i de enskilt ägda produktiva sjöarna i inlandet inbegripet Storsjön.

3.2 Intresse och attityd

(myndigheter, fiskevårdsföreningar, fiskerättsinnehavare)

Under de senaste decennierna har intresset för att bedriva yrkesfiske i inlandets sjöar minskat markant. Samma utveckling gäller även för husbehovsfisket, som tidigare utgjorde en viktig del av lokal försörjning och hushållsekonomi. Minskningen förklaras delvis av förändrade konsumtionsmönster, där tillgången till havsfångad och importerad fisk gjort det enkelt att välja andra produkter än lokalt fångad insjöfisk. Samtidigt har generationsväxlingen inom både husbehovs- och yrkesfiske i många fall uteblivit. Resultatet är att kunskap, tradition och praktisk erfarenhet successivt utarmats och därmed haft en negativ inverkan på beredskapsförmågan.

Parallellt har sportfisket vuxit i omfattning och fått ökad ekonomisk och symbolisk betydelse i många lokalsamhällen. Fritidsfisket bidrar till besöksnäringen och lokalt företagande, vilket i flera fall lett till att fiskeresursen i högre grad ses som en turistisk tillgång än som en del av lokal livsmedelsförsörjning. Flera intervjupersoner menar att detta fokus på turism och rekreation i vissa fall skett på bekostnad av det kommersiella fisket. I delar av regionen upplevs sportfiskets intressen ha fått ett stort inflytande över fiskeförvaltningen.

Attityderna till yrkesfiske varierar tydligt mellan de tre länen och mellan olika aktörsgrupper. I Jämtlands län förefaller både myndigheter, fiskevårdsområden och lokalsamhällen i högre grad vara positiva till ett utvecklat insjöfiske. Länsstyrelsen i Jämtland uppfattas som aktiv och samverkansinriktad, bland annat genom informationsinsatser, dialog med fiskevårdsområden och stöd till projekt som främjar fiskets utveckling. Även bland lokala fiskevårdsföreningar finns en större öppenhet för att kombinera turism, fritidsfiske och yrkesmässigt fiske inom ramen för en gemensam förvaltning.

I Västerbottens och särskilt Norrbottens län är situationen mer komplex. Här upplevs motståndet mot ett utökat yrkesfiske ofta vara betydligt större, både från delar av lokalsamhället och från vissa förvaltningsnivåer. Skepsisen bottenar enligt flera bedömningar i historiska motsättningar, missunnsamhet och en viss misstänksamhet mot kommersiellt nyttjande av gemensamma resurser. Det framhålls också att myndigheternas tillämpning av regelverk kring upplåtelse av fiskerätter skiljer sig mellan länen. I Norrbotten upplevs prövning och tillståndsgivning ibland ske på ett otydligt eller godtyckligt sätt som därmed hämmar utvecklingsinitiativ. Detta gäller upplåtelse av både husbehovs- och yrkesfiske på statliga vatten.

Sammantaget visar underlaget att det finns stora geografiska skillnader i attityder och engagemang. Jämtlands län uppvisar i dagsläget de gynnsammaste förutsättningarna att utveckla fisket i privata vatten, förvaldade av fiskevårdsområden. I Västerbotten och Norrbotten finns de stora möjligheterna i de statliga vattnen. För att skapa en mer enhetlig utveckling krävs en stärkt dialog mellan myndigheter, fiskevårdsorganisationer och lokala aktörer, där målet är att tydliggöra fiskeresursens värde som livsmedelsresurs och beredskapsresurs. Här bör även kommunerna involveras, dels för att sprida kunskap och skapa

---

¹ Vätternvårdsförbundet (2025). Förvaltningsplan fisk och fiske i Vättern.

intresse för frågorna i skolorna, dels för att utveckla lokal avsättning av lokalt fångad fisk i kommunens verksamheter.

3.3 Juridiska och förvaltningsmässiga förutsättningar och hinder

Förvaltningen av fiskeresurserna i inlandets sjöar är komplex och omfattar flera nivåer av ägande, ansvar och beslut. En central distinktion går mellan statliga vatten, som förvaltas av länsstyrelserna, och enskilda vatten, som i huvudsak förvaltas inom ramen för fiskevårdsområdesföreningar (FVO)². Denna uppdelning skapar skilda juridiska och administrativa förutsättningar för yrkesfiske och husbehovsfiske, vilket i praktiken leder till skillnader i hur fiskerätten utnyttjas och utvecklas i de tre länen.

Statliga vatten och länsstyrelsernas roll

För yrkesfiskelicenser gäller att ansökan prövas och beslutas av Havs- och vattenmyndigheten (HaV), efter att berörd länsstyrelse fått möjlighet att yttra sig. När en licens beviljats krävs därefter ett separat upplåtelsebeslut från länsstyrelsen för att fisket ska kunna bedrivas. Den dubbla prövningen syftar till att säkerställa ett hållbart nyttjande, men upplevs av flera aktörer som tidskrävande och administrativt tung.

På statliga vatten har länsstyrelsen en förvaltande roll och därmed ansvar för bland annat upplåtelser av fiske till husbehovsfiskare. Det finns en vetenskapligt baserad metod som kan användas för att bedöma hur många tillstånd som kan beviljas i ett visst vattenområde. Metoden utgår från antagandet att ett hållbart uttag uppgår till cirka 2,5 kg per hektar och år, motsvarande 100 kg per år och tillstånd, vilket innebär att ett tillstånd kan ges per cirka 40 hektar vattenyta.

Denna metod tillämpas konsekvent i Västerbottens län, vilket ger tydlighet och förutsägbarhet för tillståndsgivningen. I Norrbottens län görs däremot en enskild bedömning i varje enskilt fall, vilket skapar variation i besluten och en upplevd otydlighet bland sökande. Skillnaden i tillämpning mellan länen bidrar till en ojämn förvaltning av statliga vatten och kan uppfattas som ett hinder för både transparens och utveckling av såväl yrkesfiske som husbehovsfiske.

Enligt länsstyrelsernas egna uppgifter finns cirka 500–600 tillstånd för husbehovsfiske utfärdade i respektive län. Dessa tillstånd representerar en betydande beredskapsresurs som, i händelse av kris eller försörjningsstörning, skulle kunna utgöra en bas för att snabbt skala upp lokal fiskproduktion. Samtidigt finns det tecken på att många av dessa tillstånd inte används aktivt. Det finns uppgifter om att fångstrapporter lämnas in enbart för att behålla tillståndet. Detta indikerar ett behov av översyn, särskilt i Västerbottens och Norrbottens län, för att säkerställa att tillstånden motsvarar reellt nyttjande och kan bidra till beredskapsförmågan på ett effektivt sätt.

---

² Havs- och Vattenmyndigheten (2023). Yrkesfiskets struktur och utveckling i sötvatten.

Enskilda vatten och fiskevårdsområden

De flesta privata vatten förvaltas inom fiskevårdsområdesföreningar (FVO) där flera byar eller samfälligheter ofta samverkar inom ett gemensamt område. FVO-föreningarna har en stark ställning och fattar självständiga beslut om upplåtelser, regleringar och restriktioner. Det kan gälla exempelvis begränsningar i antal redskap, fångstkvoter eller vilka typer av fiskemetoder som tillåts. FVO:na värnar i regel starkt om äganderätten och de enskilda intressena vilket är naturligt utifrån lagstiftning och uppdrag samtidigt som det skapar hinder för en mer näringsinriktad utveckling av fisket. I vissa fall leder detta till att yrkesfisket får begränsat utrymme, särskilt i områden där fritidsfiske eller turism prioriteras.

Behov av enhetlig rättstillämpning

Skillnaderna i hur länsstyrelserna tillämpar regelverken för upplåtelser och licenser påverkar utvecklingsmöjligheterna i praktiken. En mer samordnad och enhetlig rättstillämpning skulle kunna bidra till ökad tydlighet, rättssäkerhet och förutsägbarhet för de aktörer som vill bedriva yrkesfiske. Genom att tydligare ange mål och prioriteringar för hur statliga vatten ska nyttjas och hur upplåtelser ska hanteras, kan staten skapa bättre förutsättningar för att inlandets fiskeresurser används som en aktiv del i livsmedelsstrategin och i det svenska beredskapsarbetet.

3.4 Fiskemetoder och utrustning

Yrkesfisket i de tre nordliga inlandslänen bedrivs i dag huvudsakligen med nätreddskap. Nätfisket har en lång tradition och är enkelt att bedriva även i mindre skala. Det möjliggör fångst av flera viktiga arter såsom sik, abborre och gädda, men har också begränsningar vad gäller selektivitet och arbetsinsats. Nätfiske kräver regelbunden kontroll, hantering och rensning, vilket gör verksamheten tidskrävande och relativt kostnadskrävande vid större volymer.

Andra redskapstyper som långrev, not och mjärde förekommer i mindre omfattning, oftast som komplement eller i samband med specifika arter och säsonger. De stora magasinerna och djupa sjöarna i Västerbotten och Norrbotten erbjuder dock förutsättningar för att utveckla mer varierade och effektiva fiskemetoder än vad som i dag utnyttjas.

Ett särskilt utvecklingsområde gäller användningen av ryssjor och bottengarn som i nuläget nästan inte används alls. Ryssjan är en selektiv och skonsam fångstmetod med stora fördelar vid riktat fiske efter arter som gädda, abborre och sik och som möjliggör återutsättning av skyddsvärd eller oönskad fisk.³ Den kan även användas på ett sätt som minskar bifångst och påverkan på känsliga bestånd och är därmed väl lämpad för ett modernt, hållbart yrkesfiske.⁴

Trots dessa fördelar är kunskapen om ryssjefiske låg både bland yrkesfiskare och i viss mån även hos myndigheter. Det saknas i dagsläget utbildning, rådgivning och praktiska exempel som visar hur metoden kan användas effektivt i inlandets vatten. Flera intervjuer pekar på att denna kunskapsbrist utgör ett konkret hinder för att diversifiera fångstmetoderna.

En ökad användning av ryssja och liknande redskap skulle kunna bidra till att:

- höja effektiviteten i yrkesfisket,
- öka selektiviteten och minska oönskad bifångst,

³ Vätternvårdsförbundet (2025). Förvaltningsplan fisk och fiske i Vättern.

⁴ SLU Aqua (2023). Torneälvens bestånd av lax, havsöring, vandringsik och harr – gemensamt svenskt-finskt biologiskt underlag för bedömning av lämpliga fiskeregler under 2023.

- förbättra fångst kvaliteten genom skonsammare hantering
- möjliggöra förlängd fiskesäsong i vissa typer av vatten.

Sammantaget finns en betydande utvecklingspotential inom området fiskemetoder och utrustning. Genom riktade utbildningsinsatser, demonstrationsprojekt och samverkan mellan myndigheter, forskningsaktörer och yrkesfiskare kan kunskapen om alternativa redskap stärkas. Detta skulle kunna bidra till ett mer hållbart, effektivt och konkurrenskraftigt insjöfiske i hela den norra regionen.

3.5 Förutsättningar för hantering och förädling av landad fisk

Erfarenheter från de yrkesfiskare som bedriver eller har bedrivit fiske i inlandets sjöar visar att hantering och förädling av fångad fisk generellt inte utgör några större praktiska hinder. De som är etablerade inom näringen har i regel utvecklat fungerande rutiner för kylning, rensning, transport och lagring av fisk. Inte heller tillgången till marknad har upplevts som ett betydande problem. Produkterna har kunnat säljas lokalt, regionalt och i vissa fall även till nationella och internationella grossister, vilket visar att efterfrågan på insjöfisk finns när kvalitet och logistik fungerar.

Utmaningarna är istället tydligast bland dem som överväger att starta yrkesfiskeverksamhet. För nya aktörer upplevs frågor kring hantering, förädling och distribution som de största instegshindren. Okunskap om utrustning, krav på hygien och livsmedelshantering, osäkerhet kring nödvändiga investeringar, samt brist på kännedom om marknadens villkor och logistiklösningar, bidrar till att många avstår från att ta steget. Även uppfattningen om att processen kring tillstånd, anläggningskrav och kontroll är komplex verkar avskräckande.

För att underlätta nyetableringar och stimulera näringens utveckling krävs sannolikt omfattande insatser inom information, utbildning och mentorskap. Det behövs strukturer där befintliga yrkesfiskare och erfarna aktörer kan dela kunskap med nya utövare. Även ekonomiskt stöd i form av investeringsbidrag, rådgivning eller särskilda startprogram skulle kunna få stor betydelse för att sänka trösklarna för inträde i näringen.

Ett konkret utvecklingsspår är möjligheten till samutnyttjande av hanteringsutrustning och mottagningsstationer. Genom att skapa gemensamma landningspunkter eller småskaliga förädlingsanläggningar kan flera fiskare dela på investeringar och driftskostnader. Ett alternativ är att använda modulbyggda, flyttbara mottagnings- och förädlingsenheter som kan hyras eller placeras där verksamhet uppstår, vilket ger flexibilitet och minskar kapitalkravet i uppstartsfasen. En ökad tillgänglighet inom området skulle direkt sänka instegshindren för att starta binäringsfiske vilket bedöms vara ett första naturligt steg in i yrkesfisket.

Marknadsförutsättningarna bedöms som goda. Det finns redan idag aktörer som är villiga att ta emot och vidareförädla insjöfiskprodukter, både på den nationella marknaden och för export. En mer stabil och förutsägbar tillgång till råvara från inlandets sjöar skulle kunna skapa nya samarbeten mellan fiskare, grossister och livsmedelsförädlare.

Sammantaget är tekniken och marknaden inte de begränsande faktorerna för yrkesfiskets utveckling, utan snarare kunskapsnivån, investeringarna och bristen på gemensam infrastruktur. Genom riktade insatser inom dessa områden finns goda möjligheter att skapa ett robust system för hantering och förädling av insjöfisk i de tre nordliga länen.

3.6 Marknadsintresse lokalt och regionalt

(grossister, butiker och restauranger)

Intresse på marknaden för lokalt fångad insjöfisk är inte drivande för utvecklingen av fisket. Trenden mot närodlat och hållbart producerade livsmedel har dock förstärkts under de senaste åren. Konsumenter, restauranger och grossister efterfrågar i ökande grad råvaror med tydligt ursprung och låg klimatpåverkan. Insjöfisk från norra Sverige bör i detta sammanhang ha goda förutsättningar.

Lokala och regionala marknader

På lokal nivå visar flera butiker, restauranger och offentliga kök ett svagt intresse för att köpa färsk eller förädlad fisk från inlandets sjöar. Tillgängligheten till havsfångad och importerad fisk är så pass stor att de flesta väljer dessa alternativ utan att egentligen reflektera över de lokala alternativen. När lokalfångad insjöfisk kommer på tal framkommer inga direkta hinder mer än att tillgängligheten upplevs låg samt att det krävs särskilt engagemang och extra insatser för att få leveranser.

Flera intervjuade yrkesfiskare beskriver att de inte haft några svårigheter att sälja sin fångst, utan snarare upplever att tillgången på fisk är för liten för att möta efterfrågan men detta gäller nästan uteslutande röding och i viss mån öring. Yrkesfiskarna menar dock att det finns förutsättningar att få ut exempelvis sik och abborre på marknaden men att det kräver en omfattande utveckling av fisket och förädlingsdelen.

Ett viktigt potentiellt segment är offentliga måltider där kommuner och regioner skulle kunna öka sina ansträngningar för att öka andelen lokalt producerade livsmedel inom skola, vård och omsorg. Insjöfisk kan här utgöra ett konkret bidrag till målen om regional självförsörjning och ökad beredskap. Men för att uppnå detta förutsätts att tillgången kan tryggas genom kontinuerlig och säker leverans samt genom rättssäker upphandling.

Inom restaurangnäringen bedöms ett visst intresse för profilprodukter med tydligt ursprung finnas. För restauranger i inlandet kan insjöfisk bidra till att förstärka den lokala identiteten och erbjuda gäster en genuin matupplevelse kopplad till platsen.

Förädlings- och exportmöjligheter

Förädlingsindustrin i norra Sverige är i dag begränsad men visar potential. Det finns aktörer som är beredda att ta emot råvara för vidareförädling och försäljning på nationella och internationella marknader. Den svenska insjöfisken, med sitt rena ursprung och sin låga miljöbelastning bedöms ha goda förutsättningar att marknadsföras som en premiumprodukt i exportledet. För att detta ska bli möjligt krävs dock ökad volym, kvalitetssäkring och en fungerande kylkedja från fångst till marknad.

3.7 Logistik

Logistiken kring yrkesfisket i inlandet utgör en av de mest kritiska faktorerna för näringens lönsamhet och utvecklingspotential. De tre nordliga länen präglas av stora geografiska avstånd, gles befolkning och varierande infrastruktur. Dessa förutsättningar innebär särskilda utmaningar när det gäller lokalisering av landningsplatser och mottagningsanläggningar samt transporter.

Avstånd och infrastruktur

De stora avstånden mellan fiskevatten, landningsplatser och potentiella mottagnings- och förädlingsanläggningar leder till tidskrävande hantering och omfattande transporter. Många potentiella fiskelägen saknar väganslutningar och tillgång till el.

För att utveckla insjöfisket förutsätts omfattande investeringar i utrustning i alla led. Ett återkommande hinder som lyfts av yrkesfiskare är bristen på samlade mottagningsstationer och kylkapacitet i inlandet. Det saknas ofta lokala nav där fisken kan landas, kylas, förädlas och vägas in innan vidare transport. Dessa nav skulle även kunna bli en tillgång för att sprida kunskap om hela näringskedjan.

Samordning och gemensamma lösningar

För att minska kostnader och effektivisera kedjan mellan fångst och marknad skulle utveckling av gemensamma logistiklösningar sannolikt minska instegströsklarna väsentligt för de som har intresse av att driva kommersiellt fiske. En modell som lyfts i flera intervjuer är samutnyttjande av mottagningsstationer där flera fiskare delar på utrustning, kylutrymmen och transportresurser. Ett annat alternativ är att etablera mobila, modulbaserade mottagningsenheter som kan placeras strategiskt nära större fiskevatten och eventuellt flyttas efter behov. Denna typ av lösningar skulle kunna bidra till att dels minska investeringskostnaderna totalt sett, dels fördela kostnaderna på flera aktörer.

Samarbete med andra näringar, såsom vilthantering eller lokala livsmedelsproducenter, kan också skapa synergier i form av gemensam kyl- och transportinfrastruktur. Befintliga livsmedelsdistributörer är redan idag en stor tillgång för det lokala fisket.

Kylkedja och vidare transport

En fungerande obruten kylkedja är avgörande för att kunna leverera en högkvalitativ produkt till marknaden. Behovet av standardiserade rutiner och utrustning för kylning, hantering, förädling och märkning är därför stort. Här kan gemensamma investeringar i kylcontainrar, ismaskiner, frysrum med mera bidra till fler produkter, högre kvalitet och förbättrad livsmedelssäkerhet.

Sammanfattande bedömning

Logistiken utgör i nuläget en av de största flaskhalsarna för ett utvecklat yrkesfiske i de tre nordliga länen. De långa avstånden och den begränsade infrastrukturen skapar höga kostnader och osäkerhet, särskilt för mindre aktörer. Samtidigt finns flera konkreta möjligheter till förbättring, bland annat genom samordnade landningspunkter, delad utrustning och flexibla logistiklösningar.

Om dessa delar utvecklas strategiskt i samverkan mellan myndigheter, kommuner och näringen, kan logistiken gå från att vara ett hinder till att bli en möjliggörande faktor för ett hållbart och konkurrenskraftigt insjöfiske i Jämtland, Västerbotten och Norrbotten.

3.8 Klimat och miljö

Klimat- och miljöfrågorna kommer att spela en allt viktigare roll för utvecklingen av yrkesfiske i inlandet. Även om de nordliga länen fortfarande har vatten av generellt hög kvalitet, finns tecken på förändringar som redan i dag påverkar ekosystemen och därmed fiskbestånden.

Klimatförändringens effekter

Klimatförändringarna har märkbar effekt i inlandets och fjällområdenas sjöar. Vattentemperaturerna stiger successivt vilket påverkar både fiskfaunan och de ekologiska processerna i sjöarna. En tydlig effekt är att abborre och gädda sprids uppåt i höjdled och etablerar sig i vatten där de tidigare knappt eller inte alls förekommit. Detta förändrar konkurrensförhållanden och därmed artsammansättning. Ökad beskattning av abborre är ett tydligt exempel där utvecklat kommersiellt fiske både är ekologiskt och ekonomiskt motiverat. Ett mer aktivt nyttjande av abborre kan bidra till att minska konkurrensen om föda och livsutrymme, samtidigt som det skapar en värdefull resurs för livsmedelsförsörjning.

Forskning har också visat att växtligheten i fjällnära områden breder ut sig uppåt till följd av ett allt mildare klimat. Denna utveckling kan leda till näringsbrist i redan näringsfattiga fjällsjöar, vilket i sin tur kan påverka produktionsförmågan och tillgången på föda för fisk. Förändringarna sker långsamt, men bör beaktas i planeringen av framtida fiske och förvaltning.

Miljögifter

När det gäller förekomst av miljögifter är kvicksilver den främsta kända riskfaktorn i inlandets sjöar. Kviksilver tillförs främst genom atmosfäriskt nedfall och avrinning, och ackumuleras i näringskedjan.⁵ PFAS och dioxin förekommer men i låga nivåer.⁶ Till skillnad från mera urbana och kustnära områden finns inga punktkällor utan ämnena tillförs genom transport i atmosfären.⁷

Det samlade underlaget visar dock att kunskapen och kontrollen av miljögifter i de tre länen är god. Regelbunden provtagning och analys sker inom ramen för nationella och regionala miljöövervakningsprogram. De data som finns tillgängliga tyder på att halterna av miljögifter generellt ligger under gränsvärden för livsmedel, och att inga oroväckande trender kan konstateras. Få undantag förekommer, främst i urbana områden med närhet till kända föroreningskällor.

Sammanfattande bedömning

De klimatrelaterade förändringarna och förekomsten av miljögifter bedöms i dagsläget inte utgöra något direkt hinder för utvecklingen av yrkesfisket i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Däremot krävs fortsatt uppmärksamhet och aktiv förvaltning för att följa utvecklingen av fiskbestånd och vattenkvalitet.

---

⁵ Livsmedelsverket (2025). Fisk som kan innehålla miljögifter.

⁶ Länsstyrelsen Jämtlands län (2025). Miljögifter i fisk.

⁷ Naturvårdsverket (2016). Högluorade ämnen (PFAS) och bekämpningsmedel. En sammantagen bild av förekomsten i miljön.

En ökad avkastning av abborre kan vara ett effektivt sätt att samtidigt stärka fiskets ekonomi och minska ekologisk obalans i takt med att vattentemperaturen successivt stiger.

Sammantaget är vattenkvaliteten fortsatt mycket hög i de nordliga länen, och förutsättningarna för ett hållbart yrkesfiske bedöms som goda. Fortsatt miljöövervakning, kombinerad med kunskapsöverföring och anpassad förvaltning, utgör nycklarna till att bevara denna resurs långsiktigt.

4. Utvecklingsområden

4.1 Kompetens

Kompetensfrågan är en central förutsättning för ett hållbart och livskraftigt yrkesfiske i inlandet. I takt med att antalet aktiva yrkesfiskare har minskat under de senaste decennierna har också den praktiska kunskapen om fiskemetoder, hantering, förädling och förvaltning successivt försvagats.⁸ Den generationsväxling som uteblivit inom näringen har lett till att viktiga erfarenheter, som tidigare överfördes informellt, inte längre förs vidare.

Samtidigt spirar ett visst intresse hos nya aktörer – både yngre personer och entreprenörer med koppling till landsbygdsnäringar, livsmedelsproduktion och besöksnäring – för att starta yrkesmässigt fiske. Flertalet ser, åtminstone initialt, möjligheten att bedriva binäringsfiske. För dessa finns dock en tydlig kunskapsbarriär. Det föreligger en generell okunskap kring fiskemetoder, redskap, fångsthantering, hygienkrav, ekonomi och regelverk. Kunskapen finns men är knuten till några enstaka yrkesverksamma personer.

Att som fiskekonsulenten vid länsstyrelsen i Jämtland som samlar fiskevårdsområdena med jämna mellanrum bör ses som ett föredöme och skulle mycket väl kunna utvecklas till ett forum där kunskap kring beredskapsfrågor och vikten av att utveckla det kommersiella fisket kan spridas.

Även Norges utvecklingsinsatser under en tioårsperiod (1996-2007) bör ses som ett föredöme. Erfarenheter från de riktade insatserna på kompetensutveckling genom särskilda utbildningar, utveckling av redskap och utrustning, mentorsprogram och pilotprojekt bör tämligen enkelt kunna överföras och användas för svenskt ändamål.

För att stärka kompetensförsörjningen inom inlandets yrkesfiske behövs insatser på flera nivåer:

- **Utbildning och rådgivning:** Det saknas i dag strukturerad utbildning med inriktning mot inlandets yrkesfiske. Ett behov finns av både grundläggande utbildning för nya

⁸ Vätternvårdsförbundet (2025). Förvaltningsplan fisk och fiske i Vättern.

aktörer och vidareutbildning för befintliga fiskare, exempelvis inom områden som livsmedelssäkerhet, kvalitetshantering, redskapsteknik, miljöhänsyn och företagsekonomi.

- **Mentorskap och praktisk kunskapsöverföring:** Erfarna yrkesfiskare besitter omfattande praktisk kunskap som är avgörande för att nya aktörer ska lyckas. Ett organiserat mentorskapssystem, där etablerade fiskare kan fungera som handledare eller rådgivare, skulle kunna vara ett effektivt sätt att säkra kompetensöverföringen.
- **Myndighetssamverkan och kompetenshöjning:** Flera intervjuer indikerar att kunskapen om yrkesfiskets villkor och möjligheter även behöver stärkas inom berörda myndigheter och organisationer. Detta gäller särskilt frågor som rör redskap, hantering, marknad och beredskapsperspektiv. En ökad förståelse inom förvaltningsområdet kan bidra till mer önskvärd tillämpning av regelverk för såväl ökad ekologisk hållbarhet som livsmedelsberedskap.
- **Informationsinsatser:** Det finns ett behov av samlad och lättillgänglig information om vilka krav, tillstånd och möjligheter som gäller för den som vill starta yrkesfiskeverksamhet. En regional rådgivnings- och samordningsfunktion skulle kunna fylla en viktig roll.

Sammanfattningsvis kräver utvecklingen av yrkesfisket i inlandet ett målmedvetet arbete med kompetensuppbyggnad.⁹ En kombination av utbildning, praktisk handledning och myndighetssamverkan kan skapa de förutsättningar som behövs för att säkra långsiktig kompetens och attrahera nya aktörer till näringen.

4.2 Utrustning

Tillgången till rätt utrustning är en grundförutsättning för ett effektivt och hållbart yrkesfiske. I de tre nordliga länen präglas situationen idag av en kombination av begränsad teknisk utrustning och svårigheter att finansiera nyinvesteringar.

Den mest använda redskapstypen är nät som är väl beprövad men arbetsintensiv. Alternativa redskap, såsom ryssjor och bottengarn används i princip inte alls, trots att de erbjuder flera fördelar såsom goda selekteringsmöjligheter, mindre bifångst, förbättrad kvalitet på fångsten och inte minst en gynnsammare och mer effektiv arbetsmiljö. Ryssjan ger den direkta fördelen till återutsättning av skyddsvärd fisk. Den låga användningen beror på bristande kunskap och praktisk erfarenhet, men även på höga inköpskostnader.

Det finns ett tydligt behov av att modernisera och diversifiera redskapen. En riktad satsning på att introducera ryssjefiske i större sjöar och magasin skulle kunna ge flera positiva effekter som beskrivits här ovan. Möjligheten till selektering skulle också kunna vara en väg mot ökad samsyn mellan olika intressegrupper och bättre förutsättningar för samexistens med till exempel besöksnäring och sportfiske.

Utöver själva fångstredskapen finns behov av modern utrustning för hantering och kylning ombord och vid landning. Investeringar i enklare tekniska lösningar som kylboxar, ismaskiner, vakuumpförpackare och transportlådor kan göra stor skillnad för både produktkvalitet och lönsamhet.

Många potentiella yrkesfiskare upplever dock att investeringskostnaderna är höga i relation till osäkerheten kring tillgång till fiskerätt och marknad. Detta skapar en tröskel som bromsar utvecklingen. För att sänka dessa hinder kan olika former av ekonomiskt stöd och

---

⁹ Jordbruksverket (2023). Intervjuundersökning av insjöfiskets behov av kompetensutveckling.

samutnyttjad utrustning vara avgörande. Exempelvis kan regionala stödprogram, startbidrag eller gemensamma investeringsfonder bidra till att fler vågar ta steget in i näringen.

Ett effektivt komplement kan också vara samverkanslösningar med gemensamma anläggningar där flera fiskare får tillgång till specialutrustning utan att själva behöva bära hela investeringskostnaden. Det finns sannolikt aktörer som är beredda att utveckla koncept även för uthyrning vilket skulle sänka de ekonomiska trösklarna.

Sammanfattningsvis finns en tydlig utvecklingspotential inom teknik och utrustning. Genom att kombinera modernare redskap, förbättrad hanteringsutrustning och riktade investeringsstöd skulle förutsättningarna för ett konkurrenskraftigt och hållbart yrkesfiske stärkas avsevärt.

4.3 Hantering och förädling

En väl fungerande kedja för hantering och förädling av landad fisk är avgörande för att skapa ett hållbart och lönsamt yrkesfiske. I de tre nordliga länen finns redan erfarenhet och kunskap inom området, men verksamheten är begränsad och starkt beroende av enskilda aktörers kunskap och initiativförmåga.

De yrkesfiskare som idag är aktiva visar att det inte finns några avgörande tekniska hinder för att hantera och förädla insjöfisk på ett säkert och effektivt sätt. Tvärtom visar erfarenheterna att produkterna uppskattas av både lokala och regionala marknader, och att lönsamhet kan uppnås även i småskalig drift. Problemet ligger snarare i att nyetableringar hämmas av osäkerhet och kunskapsbrist kring hantering, hygien, produktutveckling och livsmedelslagstiftning. Därtill kommer utmaningen att i större skala få ut arter som abborre, gädda och sik i olika marknadssegment.

För att skapa tillväxt inom yrkesfisket behövs en starkare struktur för kunskap, infrastruktur och samordning i förädlingsledet

Kunskap och utbildning

Det finns ett tydligt behov av utbildning i praktisk hantering, livsmedelshygien, kvalitetssäkring och produktutveckling. Nya fiskare behöver förstå hur fisken bäst tas om hand från fångst till försäljning, innefattande kylkedja, hantering, förädling och paketering. Samtidigt behöver myndigheter och rådgivare ha bättre kännedom om de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för småskalig fiskförädling i inlandet. Även berörda kommuner har en viktig roll i att samverka med både myndigheter och näringen samt som inspiratör och kunskapsförmedlare till den yngre generationen.

Innovation och produktutveckling

Den samlade bedömning är att finns en potential att utveckla nya produkter baserade på underutnyttjade arter men att det krävs ett visst mått av innovation. Förädling till exempelvis fiskfärs, rökta produkter, inläggningar och färdiga måltidskomponenter kan öka värdet per kilo fångad fisk och bidra till att fler arter, såsom abborre, gädda och sik tas tillvara. Ett ökat samarbete mellan yrkesfiskare, mathantverkare, livsmedelsföretag och inte minst kommuner kan driva innovation och skapa nya marknadskanaler.

Finansiering och stöd

För att investeringar i utrustning och lokaler ska bli möjliga behövs tillgång till finansiella stödformer. Regionala utvecklingsmedel, Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammen, Landsbygdsprogrammet och riktade livsmedelsstöd skulle kunna användas för att finansiera nyetableringar och gemensam infrastruktur beroende på inriktningarna i kommande planperiod.

Sammanfattande bedömning

Förutsättningarna för hantering och förädling av insjöfisk i Jämtland, Västerbotten och Norrbotten är i grunden goda. Den största potentialen ligger i att sänka trösklarna för nya aktörer, till exempel genom gemensam infrastruktur, rådgivning och utbildning. Genom att kombinera praktiska lösningar med riktade ekonomiska insatser kan inlandets fiskresurser tas tillvara mer effektivt och bidra till ökad regional självförsörjning, beredskap och sysselsättning.

4.4 Logistik och marknad

Logistikens utmaningar och möjligheter

De långa avstånden mellan fiskevatten, landningsplatser, förädlingsanläggningar och marknader skapar stora logistiska utmaningar i de tre nordliga länen. Många sjöar ligger avsidet, ofta utan tillgång till el, vägförbindelse eller närliggande mottagningsstation. Transporterna blir därför kostsamma och svårplanerade, särskilt för enskilda fiskare med små fångstvolymmer.

En central utvecklingsmöjlighet är att etablera gemensamma logistiklösningar. Mobila och modulära lösningar bör med fördel kunna användas för att skapa flexibla strukturer anpassade till säsong, geografi och samutnyttjande.

Ett annat spår är att utveckla regionala logistiknav i strategiska lägen. Sådana nav kan drivas i samverkan mellan kommuner och privata aktörer och skulle kunna fungera som viktiga noder i en framtida värdekedja för insjöfisk. En sådan modell skulle sannolikt vara särskilt gynnsam för nyetablering och ekonomiskt fördelaktig även i ett längre perspektiv.

Marknadsutveckling och försörjningskedjor

Marknaden för insjöfisk uppvisar i dag både begränsad efterfrågan och tillgång. Flera restauranger, butiker och grossister uppger att de gärna skulle köpa mer lokalt fångad fisk men att tillgången är för liten och oregelbunden samt att alternativen med havsfångad och importerad fisk fyller produktsegmentet, åtminstone i generell mening. Detta skapar en ond cirkel där små produktionsvolymmer leder till svag logistik och därmed till ett ointresse från marknaden.

För att bryta detta mönster krävs en mer samordnad marknadsstruktur. En möjlig väg är att utveckla kooperativa eller gemensamma försäljningsplattformar, där flera fiskare tillsammans kan erbjuda ett stabilt sortiment till större kundsegment. Digitala lösningar för försäljning och leveransplanering skulle kunna underlätta kontakten mellan producenter och inköpare, särskilt i glesbygd.

Även offentliga upphandlingar utgör en viktig möjlighet. Genom att kommuner och regioner aktivt efterfrågar lokalt producerad fisk till skolor, vårdinrättningar och restauranger kan en

stabil grundmarknad skapas. Detta kräver dock anpassade upphandlingsrutiner och stöd till mindre leverantörer för att möta de administrativa kraven.

Varumärkesbyggnad

För att stärka inlandets insjöfisk på marknaden kan en gemensam profilering och varumärkesstrategi vara en framgångsrik väg.¹⁰ Begrepp som exempelvis ”*Fångad i norr*” eller ”*Insjöfisk från Norrland*” kan användas för att lyfta fram produktens ursprung, kvalitet och hållbarhet. Ett gemensamt varumärke kan öka konsumenternas kännedom, skapa förtroende och bidra till högre betalningsvilja.

Samarbete mellan yrkesfiskare, mathantverkare, grossister och restauranger är avgörande för att skapa en sammanhängande värdekedja. Genom att koppla samman primärproduktion, förädling och marknad i ett gemensamt system kan volymer, kvalitet och ekonomi stärkas.

Sammanfattande bedömning

För att inlandets yrkesfiske ska kunna växa krävs att logistik och marknad utvecklas i takt. Efterfrågan kan stärkas men systemet för att möta den är ännu inte utbyggt. Strategiska investeringar i gemensam infrastruktur, samordnade leveranslösningar och tydlig marknadsprofilering bör rimligen kunna öka förutsättningar för att etablera en stabil och långsiktig försörjningskedja för insjöfisk från Jämtland, Västerbotten och Norrbotten.

5. Goda exempel i Sverige och Norden

Flera exempel från Sverige och övriga Norden visar att det är möjligt att kombinera ett hållbart nyttjande av insjöfiskresursen med lokal livsmedelsförsörjning, sysselsättning och regional utveckling. Dessa exempel kan fungera som inspiration för hur yrkesfisket i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens inland kan utvecklas på ett effektivt och långsiktigt hållbart sätt.

Utfiskningsprojektet i Grundsjön, Härjedalen

Ett av de mest framgångsrika exemplen i norra Sverige är utfiskningsprojektet i Grundsjön i Härjedalen. Sjön hade under lång tid problem med överpopulation av sik, vilket medförde obalanser i ekosystemet och försämrade livsbetingelser för andra arter. För att åtgärda situationen startades ett kontrollerat utfiskningsprojekt i samverkan mellan lokala aktörer, kommunen och Länsstyrelsen Jämtland.

Fångsten av sik tas tillvara genom att fisken levereras till kommunens kostverksamhet där den serveras i skola och äldreomsorg. Projektet har därmed fått dubbla effekter: dels har sjöns ekologiska balans förbättrats, dels har kommunen fått tillgång till lokalt fångad, näringsrik och hållbart producerad mat. Detta initiativ är ett tydligt exempel på hur yrkesfiske kan bidra till ökad självförsörjningsgrad och stärkt lokal beredskap, samtidigt som det skapar arbetstillfällen i glesbygd.

Vättern – en fungerande modell för samordnad förvaltning

Vättern utgör ett annat gott exempel på hur yrkesfiske, fritidsfiske och miljöhänsyn kan kombineras i ett gemensamt förvaltningssystem. Genom Vätternvårdsförbundet samlas myndigheter, kommuner, fiskare och forskare i ett samverkansorgan som skapar långsiktiga

---

¹⁰ Vätternvårdsförbundet (2025). Förvaltningsplan fisk och fiske i Vättern.

och väl förankrade beslut om fiskereglering och nyttjande. Modellen visar att tydliga mål, öppen dialog och gemensamma förvaltningsprinciper kan skapa stabilitet och legitimitet i en komplex resursförvaltning. En liknande samverkansform skulle kunna prövas i Norrlands inland för att hantera relationen mellan yrkesfiske, fritidsfiske och naturvård.

Finland – lokal förädling och korta kedjor

I Finland har utvecklingen av småskaliga förädlingsanläggningar och samägda landningsplatser bidragit till att stärka inlandets fiskerinäring. Genom kooperativa lösningar kan flera fiskare dela på utrustning, kylkedja och marknadsföring, vilket gör verksamheten lönsam även vid mindre volymer. Särskilt i norra och östra Finland har dessa modeller gjort det möjligt att leverera lokal fisk till skolor, restauranger och offentliga kök vilket ger både ekonomiska och sociala mervärden för bygden.

Norge – yrkesfiske som del av beredskapsstrategi

I Norge ses insjöfisket i allt högre grad som en del av landets livsmedelsberedskap. Kommuner och fylken arbetar aktivt med att kartlägga fiskeresurser, stimulera nyetableringar och skapa strukturer för beredskapsfiske. Fokus ligger på att säkerställa lokal kapacitet för fångst, förädling och distribution av fisk vid störningar i försörjningskedjan men också på att stärka fiskets roll som del av landsbygdsekonomin.

Sammanfattande lärdomar

De goda exemplen visar att framgångsrika satsningar på yrkesfiske i inlandet kräver:

- **Samverkan** mellan myndigheter, lokala aktörer och näringen,
- **Funktionella strukturer** för hantering, förädling och logistik,
- **Lokala marknader** där fisken kan nyttjas direkt, särskilt i offentliga verksamheter.
- **Ekologiskt anpassad förvaltning** där fisket används som ett verktyg för att upprätthålla balans i ekosystemen.

Grundsjönprojektet i Härjedalen visar med tydlighet att även småskaliga initiativ kan skapa påtagliga lokala nyttor och samtidigt bidra till regional livsmedelsberedskap och hållbar ekologisk förvaltning. Liknande modeller kan med fördel spridas och anpassas till Jämtland, Västerbotten och Norrbotten.

6. Slutsatser och lösningsidéer

Analysen visar att förutsättningarna för ett hållbart och livskraftigt yrkesfiske i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens inland är mycket goda. Regionen rymmer stora outnyttjade vattenresurser med stabila fiskbestånd, särskilt av sik, abborre och gädda, samt en växande efterfrågan på lokalt fångad, klimatsmart och hållbar mat. Här finns således en närmast orörd möjlighet. 40 % av EU's totala ytvattenresurs finns inom Sveriges gränser varav 60 % återfinns i de tre norrlandslänen. Denna uppenbara och omfattande resurs bör märkbart kunna bidra till ökad självhushållning och beredskap. Samtidigt finns betydande utmaningar i form av begränsad kunskap, investeringsintensiva anläggningar, svag infrastruktur och lågt nyetableringsintresse.

Centrala slutsatser

1. **Stor biologisk potential**

De stora sjöarna och magasinen över 500 hektar i de tre länen utgör en mycket omfattande resurs med låg exploateringsgrad. I Västerbotten och Norrbotten är potentialen i de statliga vatten särskilt stor, medan Jämtland har goda möjligheter i Storsjön och i enskilda produktiva inlandssjöar. Ett ökat och hållbart nyttjande kan bidra till att stärka både den regionala ekonomin och Sveriges livsmedelsberedskap.

2. **Otydlig och varierande förvaltning**

Skilnader i hur länsstyrelserna tillämpar regelverk för husbehovs- och yrkesfiske skapar ojämlika förutsättningar. Västerbotten tillämpar vetenskapligt grundade kvoteringsprinciper, medan Norrbotten gör enskilda bedömningar. Det finns ett tydligt behov av en mer enhetlig rättstillämpning samt av att säkerställa att befintliga tillstånd används aktivt.

3. **Brist på kunskap och kompetensöverföring**

Den långsiktiga utvecklingen av inlandets yrkesfiske hindras av kompetens- och erfarenhetsbrist. Kunskapen om redskap, hantering, marknad och regelverk är låg bland nya aktörer och ibland även inom myndigheterna. Ett systematiskt arbete med utbildning, rådgivning och mentorskap är nödvändigt.

4. **Tekniska och logistiska hinder**

Bristen på gemensamma mottagningsstationer, kylkedjor och effektiva transporter gör att stora mängder potentiell fångst inte nyttjas. Små volymer och långa avstånd driver upp kostnaderna och försvårar leveranser till marknaden.

5. **Marknadsintresset finns – men volymerna saknas**

Efterfrågan från butiker, restauranger, grossister och offentliga kök är sannolikt god, men tillgången är för liten och ojämn för att skapa stabila leveransflöden. Detta gör att marknaden i stället väljer andra, mer tillgängliga alternativ.

6. **Klimat och miljö inte begränsande faktorer**

Klimatförändringar påverkar fisksamhällena, men ännu inte på ett sätt som hotar yrkesfiskets förutsättningar. En ökad avkastning av abborre kan tvärtom bidra till ekologisk balans. Miljögiftshalterna, främst kvicksilver, ligger generellt under gränsvärden för livsmedel.

Lösningssidéer och utvecklingsförslag

För att ta till vara den stora potentialen och skapa ett långsiktigt hållbart yrkesfiske i inlandet föreslås följande prioriterade insatser, utan inbördes rangordning:

1. **Nationell och regional samordning**

- Inför enhetliga riktlinjer för förvaltning av statliga vatten och upplåtelse av fiske.
- Ge länsstyrelserna uppdrag att tydliggöra mål och prioriteringar för inlandets yrkesfiske.
- Skapa ett forum för myndighetssamverkan mellan de tre länen.

2. **Utbildning, rådgivning och mentorskap**

- Etablera regionala utbildningsprogram för yrkesfiske i samarbete mellan länsstyrelser, naturbruksskolor och högskolor/universitet.
- Skapa ett mentorsnätverk där erfarna fiskare kan stötta nya aktörer.
- Utveckla en regional samverkansfunktion och en digital informationsplattform med samlad vägledning kring regler, utrustning och marknad.

3. **Teknisk utveckling och investeringar**

- Stöd introduktion av ryssjefiske och andra selektiva redskap genom utbildning, demonstrationsprojekt och investeringsstöd.
- Möjliggör gemensamma redskapsdepåer och delad utrustning.
- Skapa investeringsstöd för mottagningsstationer, kylkedja och modulbaserade förädlingsenheter.
- Utveckla koncept som är möjliga att hyra.

4. **Logistik och marknadsstruktur**

- Etablera regionala logistiknav för insjöfisk med kylmöjligheter och samordnade transporter.
- Främja kooperativ försäljning och digitala marknadsplattformar.
- Uppmuntra offentliga kök att köpa in lokalt fångad fisk, med stöd för enklare upphandlingsprocesser.

5. **Profilering och kommunikation**

- Utveckla ett gemensamt varumärke för insjöfisk från norra Sverige, t.ex. *“Fångad i norr”*.
- Lyft fram fiskets roll i livsmedelsberedskap och hållbar landsbygdsutveckling.
- Sprid goda exempel, såsom Grundsjönprojektet i Härjedalen, som visar hur lokalt fiske kan kombineras med samhällsnytta.

Samlad bedömning

Det finns en stark grund och tydlig vilja att utveckla yrkesfisket i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens inland. Genom att kombinera kunskapsuppbyggnad, samordnad förvaltning och riktade investeringar kan inlandets sjöar bidra till ökad livsmedelsproduktion, stärkt beredskap och levande landsbygd.

Med rätt insatser kan inlandets yrkesfiske på sikt bli en strategiskt viktig näring för både regional utveckling och nationell försörjning.

7. Referenser

Skriftliga källor

Havs- och vattenmyndigheten (2023). *Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige*. Göteborg: HaV.

Jordbruksverket (2023). *Intervjuundersökning av insjöfiskets behov av kompetensutveckling*. Jönköping: Jordbruksverket.

Livsmedelsverket (2025). *Fisk som kan innehålla miljögifter*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Länsstyrelsen Jämtlands län (2025). *Miljögifter i fisk*. Östersund: Länsstyrelsen Jämtlands län.

Naturvårdsverket (2016). *Högfluorerade ämnen (PFAS) och bekämpningsmedel. En sammantagen bild av förekomsten i miljön*. Stockholm: Naturvårdsverket.

SLU Aqua (2023). *Torneälvens bestånd av lax, havsöring, vandringsik och harr – gemensamt svenskt-finskt biologiskt underlag för bedömning av lämpliga fiskeregler under 2023*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Vätternvårdsförbundet (2025). *Förvaltningsplan fisk och fiske i Vättern*. Jönköping: Vätternvårdsförbundet.

Bilaga 1 Intervjuer

Intervjuerna genomfördes under hösten 2025 inom följande områden där samtalen så långt som möjligt har följt ordningen enligt nedanstående sammanställning.

Förutsättningar och potential

- Fiskepotential
- Intresse och attityd
- Juridiska och förvaltningsmässiga förutsättningar och hinder
- Fiskemetoder och utrustning
- Förutsättningar för hantering och förädling av landad fisk
- Marknadsintresse lokalt och regionalt
- Logistik
- Klimateffekter och miljö

Utvecklingsområden

- Kompetens
- Utrustning
- Hantering och förädling
- Logistik och marknad

Intervjuer genomfördes med följande aktörer och intressenter:

- Fiskekonsulenter vid Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län
- Representanter för fiskevårdsområdesföreningar (FVO) i de tre länen
- Aktiva yrkesfiskare i inlandet
- Företrädare för samebyar
- Representanter för kommunala företrädare, förtroendevalda och tjänstepersoner, med engagemang i fiske-, kost- och näringsfrågor.
- Sveriges insjöfiskares centralförbund